

Hälsokostpreparat är inte ofarliga

Fråga vid varje läkemedelsanamnes om receptfria medel och kosttillskott

YLVA BÖTTIGER, med dr, överläkare, enhetschef, Karolic (Karolinska läkemedelsinformationscentralen) ylva.bottiger@ki.se

Intresset för naturläkemedel och andra typer av alternativa preparat har rapporterats öka i hela västvärlden [1]. Allmän globalisering och tillgänglighet genom Internet till ett brett urval av alternativmedicinska produkter kan vara bidragande orsaker. Andelen frågor till Karolic som rör naturläkemedel, framför allt angående deras eventuella biverkningar och interaktioner med läkemedel, har också ökat under senare år, från cirka 2 procent i slutet av 1990-talet till omkring 4 procent i mitten av 2000-talet. Flera fall av bl a leverbiverkningar har med stor sannolikhet kunnat härledas till intag av naturläkemedel. Ett av dessa fall, med gulsot efter intag av ett bantningspreparat innehållande usninsyra, har beskrivits i Läkartidningen [2].

I en artikel av Paula Sjöstrand och medarbetare i detta nummer beskrivs fyra fall av allvarlig blyförgiftning efter intag av indiska ayurvedapreparat. Detta har tidigare inte rapporterats i Sverige, men är välkänt i t ex USA, Kanada och Storbritannien [3].

Upprepade analyser av ayurvediska preparat har också visat innehåll av bly och andra tungmetaller, som kvicksilver, arsenik och kadmium. Tungmetallerna i dessa preparat kan troligen finnas där som både föroreningar och »aktiva« ingredienser. Ernst anger angående just förekomsten av tungmetaller i ayurvediska preparat att en del skolor inom den traditionella indiska medicinen hävdar obalans mellan metaller i kroppen som en sjukdomsorsak [3]. Livsmedelsverkets uppföljande analys av 14 olika ayurvediska preparat saluförda i Sverige bekräftade blyförekomst i 13 av dem i mängder motsvarande 0,3–12 procent av det rekommenderade maximala intaget <<http://www.slv.se>>.

Alternativpreparats benämning förvirrar
Benämningen av de alternativa prepara-

ten kan vara förvirrande. Sedan maj 2006 gäller ny klassificering av de preparat som kontrolleras av läkemedelsmyndigheterna inom EU och Sverige. Här skiljer man på naturläkemedel (baserade på djurdal, bakteriekultur, mineral, salt eller saltlösning) och traditionella växtbaserade läkemedel. För båda grupperna krävs dokumentation och kontroll av preparatens tillverkning, renhet och säkerhet för att de skall godkännas respektive registreras hos Läkemedelsverket.

Kraven beträffande effekt är lägre för de traditionella växtbaserade läkemedlen än för naturläkemedlen. Grundkravet är att preparatet skall ha saluförts inom EU sedan minst 15 år. Även homeopatiska medel registreras hos Läkemedelsverket och kontrolleras med avseende på tillverkning och säkerhet. Ett fåtal sk frilistade naturmedel, enligt en tidigare uppdelning, finns också registrerade hos Läkemedelsverket i väntan på vidare utredning [Katarina Gustafsson, Läkemedelsverket (Uppsala), pers medd, 2007].

Kosttillskott kontrolleras inte

Alla andra typer av preparat, t ex de ayurvediska, som inte kontrolleras av Läkemedelsverket faller under rubriken »kosttillskott« och lyder därmed under Livsmedelslagen. Kosttillskott är avsedda att komplettera en normal kost. De får inte innehålla aktiva läkemedelssubstanser eller marknadsföras med hjälp av medicinska påståenden.

Livsmedelsverket utför dock ingen rutinmässig kontroll av preparatens tillverkning eller innehåll. Biverkningar och förgiftningar har rapporterats på grund av innehåll av naturligt giftiga växtdelar, (olagligt) tillsatta aktiva substanser eller oavsiktliga föroreningar, (från t ex växtplatsen) av allt från insekticider till tungmetaller [4]. Innehållet av aktiva substanser i växtbaserade produkter kan också variera till följd av varierande odlingsbetingelser.

Fråga alltid om andra medel

Vid Karolic avråder vi konsekvent från användning av alla okontrollerade produkter till barn, gravida och ammande kvinnor och till patienter som redan be-

handlas med potenta läkemedel, t ex warfarin. De av Paula Sjöstrand och medarbetare rapporterade förgiftningsfallen stöder vårt ställningstagande.

Samtidigt måste vi fortsätta att föra en öppen dialog med våra patienter kring de alternativa terapierna. Återigen: en läkemedelsanamnes bör alltid på ett naturligt sätt innehålla frågor om intag av receptfria läkemedel och kosttillskott. Enligt en amerikansk undersökning om inställningen till alternativa terapier angav en majoritet av patienterna att det främsta skälet till att de inte berättat för sin läkare om sina preparat var att läkaren aldrig frågade [1].

Vi får heller inte backa från den pedagogiska utmaningen att förklara varför »naturlig« eller »traditionell« inte behöver vara detsamma som »säker« när det gäller produkter som inte genomgår någon regelbunden och systematisk kontroll.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

REFERENSER

1. Eisenberg DM, Kessler RC, Van Rompay MI, Kaptchuk TJ, Wilkey SA, Appel S, et al. Perceptions about complementary therapies relative to conventional therapies among adults who use both: results from a national survey. *Ann Intern Med.* 2001;135(5):344-51.
2. Arneborn P, Jansson Å, Böttiger Y. Kvinna fick akut hepatit efter intag av bantningspiller inköpt via Internet. *Läkartidningen.* 2005;102:2071-2.
3. Ernst E. Heavy metals in traditional Indian remedies. *Eur J Clin Pharm.* 2002;57:891-6.
4. Meyler's side effects of drugs. 14th ed. Amsterdam: Elsevier; 2000. p. 1649-81.

■ SAMMANFATTAT

Indiska ayurvedapreparat har visats innehålla åtminstone spårämnen av bly. Flera fall av allvarliga förgiftningar har rapporterats, nu även i Sverige. **Alla former** av alternativa preparat (kosttillskott) som inte kontrolleras av Läkemedelsverket kan ge risk för allvarliga biverkningar på grund av tillsatser eller föroreningar, och de bör undvikas av barn, gravida och patienter som redan använder flera läkemedel. **Varje läkemedelsanamnes** bör innehålla frågor om receptfria läkemedel, naturläkemedel och kosttillskott.